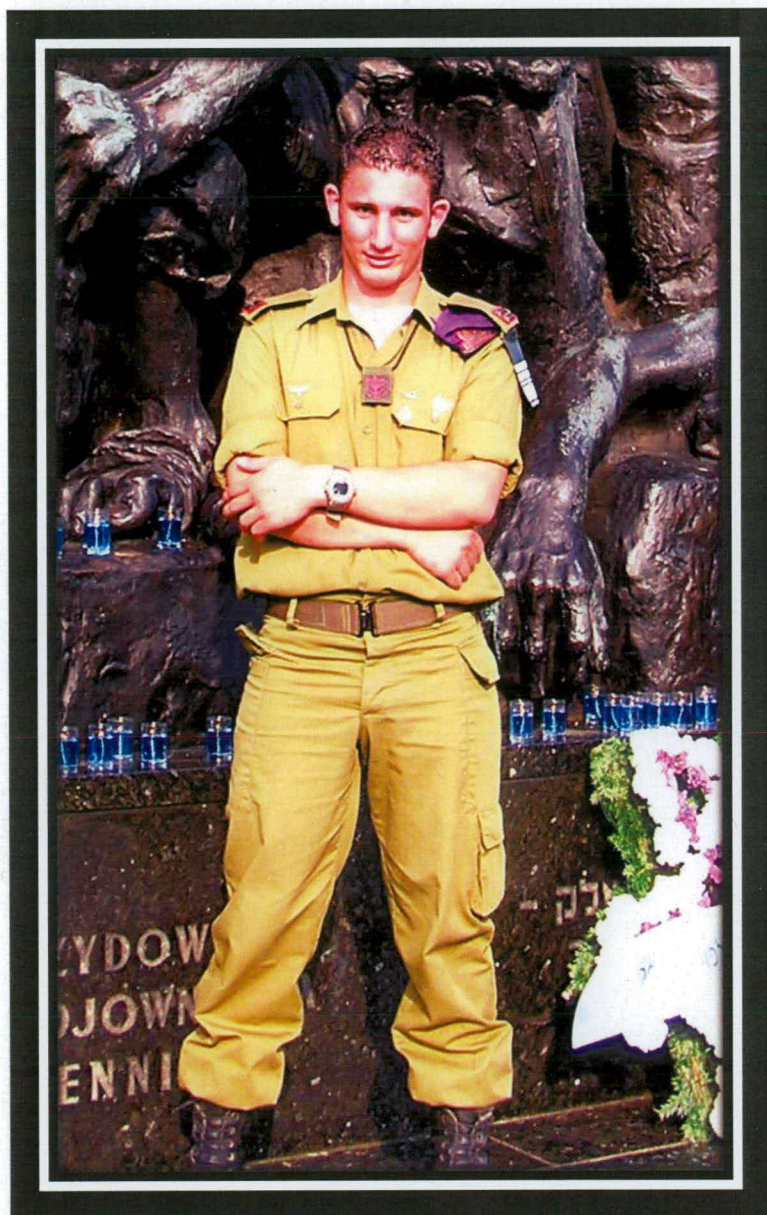

סרן טל ברדוגו ז"ל

"בטל-חרמון שירד על-הרי ציון,
כי שם צוה יהוה את-הבִּרְכָּה,
חיים עד-העולם." (תהילים קל"ג, ג)

תוכן עניינים

- סיפור חייו.....4-3
- סיפור נפילתו.....5-6
- מכתבים לזכרו- מפרי עטם של מפקדיו, חייל, חברתו עדי ואמו.....7-12
- תמונות.....13
- מהעיתונות - הריאיון האחרון.....14
- קטע ממכתב של טל לעדי חברתו.....15
- מסמכים המתארים את עקרונותיו של טל כקצין.....16-17
והערכים בהם הוא מאמין
- פעילות בנושא קבלת השונה
ופעילות בנושא אהבת הארץ.....19-21
- דבר הסטודנטית.....22
- תפילת יזכור.....23

הקדמה

חוברת זו באה לשפוך אור ולו במעט על המפקד טל ברדוגו ז"ל באמצעות עדויותיהם של בני משפחתו, חברתו, מפקד וחיילים.

הספר מנסה לתאר את דמותו, פועלו וערכיו של טל שבאו לידי ביטוי באורח חייו, בפועלו בצבא וכבן להוריו. בנוסף לכך הספר מציג שני מערכי פעולה מפורטים לנוער בביה"ס ובתנועות הנוער, שמבוססים על עקרונותיו של טל ולקוחים מעולמו הערכי.

ברצוני להודות להוריו של טל על עזרתם בחשיפת החומרים ועל תרומתם להוצאת הספר.

טל – סיפור חייו

טל נולד ביום שלישי, י"ט בתשרי התשמ"ג, חול המועד סוכות, 5.10.1982. הבן הבכור לרונית ולמוריס ואח לעוז, אור ושחר.

טל גדל בשכונת רמות בירושלים ולמד בבית הספר היסודי "רמות ג". כאשר היה בן עשר, עברה המשפחה לגור בשכונת גילה. טל המשיך את לימודיו בביה"ס "גילה ג" ומשם עבר לחט"ב ולתיכון מקיף "גילה".

טל היה ילד סקרן ואהב ללמוד בדרכו שלו. חייכן, בעל חוש הומור ורגיש לזולת. הייתה לו נטייה למקצועות הריאליים ועסק בספורט.

שנים רבות השתתף טל בחוגי ספורט שונים, בעיקר בתחום השחייה והכדורסל.

בחטה"ב למד טל בכיתת ספורט. הוא שחה במסגרת אגודת "הפועל ירושלים", צלח את הכנרת ואת ים סוף והשתתף באירועי שחייה נוספים.

בבית הספר התיכון בחר טל בפיסיקה ובכימיה כמקצועות מגמה. היה לו ראש מבריק למקצועות אלו.

טל הקפיד לשלב בחייו הומור והמון קלילות, ורוב הזמן ספורט.

טל אהב לבלות עם חבריו ועם חברותיו. בעיקר אהב את הזוגיות.

לאחר שסיים את לימודיו בתיכון, הספיק טל לטייל ביוון ובטורקיה וכן עבד כמה חודשים עם אביו במוסך שבבעלותו עד לגיוסו לצה"ל.

טל עבר מבדקי טיס והגיע לגיבוש, אך לא סיים אותו מסיבה רפואית. טל בחר להתגייס ל"גבעתי" ומאז החל סיפור האהבה לחיל.

במהלך שירותו הוענקו לטל חמש תעודות הצטיינות.

טל סיים את הטירונות ואת האימון המתקדם כמצטיין פלוגתי. משם המשיך לקורס מ"כים מוקדם, סיים כחניך מצטיין וחזר כמ"כ לפלוגת טירונים.

במהלך שירותו כמ"מ (מפקד מחלקה) הוענקו לטל שתי תעודות הצטיינות: האחת ממפקד האוגדה, תא"ל גד שמני, בראש השנה התשס"ד (23.9.03) על מצוינות, מקצועיות, מסירות ודוגמה אישית. השנייה מהמפקדים והלוחמים של גדוד שקד בנובמבר 2003, על היותו קצין מצטיין גדודי בתקופת תע"מ "פאת שדה".

כמ"מ נשלח טל להעביר אימון נשק בן שבוע לתלמידי המכינה הקדם-צבאית של עצמונה בבא"ח גבעתי, שם השאיר רושם עז על החניכים.

לאחר שסיים את תפקידו כמ"מ, מונה טל לסמ"פ (סגן מפקד פלוגה) של הפלח"ד בגדוד שקד. מספר חודשים לאחר מינויו לתפקיד זה, באפריל 2004, הוענקה לטל ממח"ט גבעתי, אל"מ אייל אייזנברג, תעודת הוקרה והערכה על הצטיינות במילוי תפקידו תוך גילוי מקצועיות ודבקות במשימה.

לאחר כחמישה חודשים שבהם שימש סמ"פ הוצע לטל להמשיך לתפקיד מ"פ, והוצעו לו מספר מסלולים לבחירה. טל התלבט רבות, בשל רצונו מצד אחד לחזור לאהבתו הישנה – הספורט – ובין רצונו מצד שני להמשיך ולתרום כמ"פ. בטרם החליט הוצע לו לצאת במשלחת לפולין.

ב-1 באוגוסט 2004 יצא טל עם משלחת קציני צה"ל לפולין – "עדים במדים". זו הייתה חוויה מורכבת ומשמעותית, אשר הותירה בו רושם עז, ונדרש לו זמן מה לעבד את הרשמים עם עצמו. את משפחתו שיתף בתחושות רק כמה שבועות לאחר מכן, כאשר הקרין על מסך בבית את אשר צילם בפולין. כל תמונה שהוצגה זכתה להסברים נרחבים, ודבריו הובעו בהתרגשות, בלהט ובעוצמה רבה. ניכר בטל כי החוויה חידדה בו את תחושת האחריות והשליחות בתפקידו כקצין בצה"ל והעצימה את גאוותו על עצם היותו קצין במדים, המניף את דגל ישראל באתר הזיכרון של מחנה ההשמדה אושוויץ.

כך אמר טל לאחר הביקור בפולין: "אם מישהו לא יודע מה הוא עושה כאן, בארץ הזאת, ובשביל מה הוא נלחם, הוא צריך לנסוע לפולין ולהבין".

שעות מועטות לפני שנהרג צולם טל והתראין לעיתון חיילי צה"ל "במחנה". דבריו מקבלים משמעות מצמררת ובלתי נתפסת: "חייל יכול לעמוד בש"ג של היישוב – חייל טוב, שומר כמו שצריך – אבל מספיקות עשר דקות שבהן הוא לא ערני, כדי שיחדור לו מחבל מתחת לאף, ואז מה שווה כל חצי השנה שאתה יושב פה בקו?..."

טל אהב מאוד את שירותו בגבעתי, ולאורך כל הדרך הציב יעדים וכבש אותם, כל יעד קשה מקודמיו.

טל התגייס והביא עמו לצבא אמונה גדולה בזכות קיומה של המדינה, ערכים חינוכיים וערכים ציוניים – שאותם דרש מעצמו תחילה ואחר כך מפקודיו.

סיפור נפילתו

ביום ה', 23.9.04, קצת לפני השעה 6 בבוקר, הגיעו לאזור היישוב מורג שלושה מחבלים. רוב חיילי המוצב היו עסוקים בשעה זו בפתיחת ציר במורג, כדי לאפשר לאנשי היישוב לצאת ממנו. המחבלים ניצלו עובדה זו וחדרו למוצב שליד מורג. בשלב הראשון ירו צרור לעבר החמ"ל והרגו שני חיילים: סמ"ר ישראל לוטטי וסמ"ר ניר סמי ז"ל. טל שהה בחדרו בשעה זו. הוא שמע את קולות הירי, ניסה לצאת מהחדר בנשק דרוך בכוונה לחתור למגע עם המחבלים, אך נורה ונהרג עוד בטרם הספיק לפתוח את הדלת.

בן עשרים ושתיים היה בנפלו. הוא נקבר בבית-העלמין הצבאי בהר הרצל שבירושלים. הניח הורים, שני אחים ואחות.

לאחר מותו הועלה לדרגת סרן.

יהי זכרו ברוך!

מעט מן האור

להלן קובץ המתאר את טל מנקודת ראות של אנשים שאיתם היה טל במגע במהלך חייו.

הקדשה שנכתבה בחומש שהעניק לטל מג"ד שקד סא"ל משה אור

מכתבים לזכרו

ברדוגו,

שנה עברה מאז הלכת. אני עוד זוכר טוב את אותו ערב שלפני האירוע, כשישבנו יחד בחדר והתווכחנו מי יצא לפתיחת הציר. תמיד התנדבת לכל דבר, לכל משימה.

טל,

לא הכרתי אותך לפני הצבא. פגשתי אותך לראשונה כשעוד היית מ"מ חוד והכרנו לעומק כשהפכת להיות סמ"פ. הכרתי מפקד שדואג ואוהב את חייליו מאוד, מוכן לכל דבר, לא משנה מה רמת חשיבותו, ותמיד מבצע זאת בשלמות, במחשבה תחילה ובדרך הכל כך מיוחדת שלך. הכרתי בן אדם אמיץ לב שלא מפחד לעשות כלום ולא חושש להביע את דעתו, גם אם היא דעת מיעוט ולא מוסכמת על מפקד בדרגה כזו או אחרת, העיקר לעשות ולהגיד את מה שאתה מאמין בו. כזה אתה!

טל,

תמיד אני שומע עליך סיפורים של לפני הצבא, על הבלגן שלך, חוסר הסדר, לא בדיוק מחובר לעצמך ולסביבה, וכל פעם אני חושב מחדש איזה שחקן אתה. איך בבית היית אותו טל השובב, השכחן, המבולגן, וכשהיית בצבא היית כ"כ אחראי, יודע בדיוק מה ואיך לעשות...

היום הכל מסתדר לי, הכל מתחבר. ידעת פשוט לעבוד על כולם ופשוט לעשות מה שבא לך, כי זה כ"כ אתה!

קשה, קשה. הזמן שעובר לא מביא הקלה. הדברים לא נעשים יותר קלים. לכאב על האובדן מצטרף הגעגוע.

כמו שמוריס תמיד אומר, בכל דבר רע צריך למצוא משהו טוב. אני מצאתי את משפחתך הכל כך מיוחדת.

מוריס, רונית, עוז, אור, שחר ועדי, אתם פשוט מדהימים. אני לא יכול לאחל לעצמי משהו יותר טוב בכל

הרע הזה. אני רוצה להגיד לכם שאני כ"כ אוהב אתכם...

טל, אני יודע שאתה שם למעלה ממשיך לעשות חיל כמו שעשית כשהיית למטה. אוהב אותך.

שלך, מפקדד חברך,

נבות

מכתב לטל מחייל שלו

1.5.2006

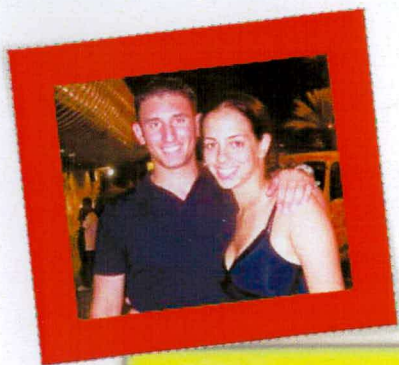
לטל

טל, היום יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. נשמע לי קצת אבסורדי עכשיו, כשאני חושב על זה, הרי בכל יום שעובר אנחנו זוכרים אותך וחושבים עליך. אבל היום הזה – יש בו משהו מיוחד. היום הזה נותן לנו רגע לעצור מכל המרוץ הזה של החיים ולחשוב לרגע עלייך ועל כל אלה שנתנו את החיים שלהם בשביל המדינה הזאת, בשבילנו. כשאני חושב עליך, הדבר הראשון שעולה לנגד עיני הוא החיוך שלך. למרות שהיית מפקד קשוח ולא היית מוכן להתפשר על מקצועיות ועל הכול, בעצם תמיד ידעת גם לצחוק ולהיות חבר של כולם. אבל בשבילי, טל, היית כמו אח גדול. כשהיית המ"מ שלי ידעתי שיש לי על מי לסמוך, ידעתי שיש מי שידאג לי, מי שיעזור לי כשאני צריך. ידעת להקשיב לכל הצרות שלי ואף נתת להם מענה.

טל, עברה כבר יותר משנה וחצי מאז אותו יום נורא אך הזמן לא מרפא את הפצעים. בכל פעם שאני חושב על אותו רגע נורא שבו שמעתי שנהרגת, איך שפתאום נכנסתי לשוק ופשוט לא רציתי להאמין – גם היום אני לא מאמין שזה קרה. טל – תדע לך שאתה הולך איתי לכל מקום ואני חושב עליך בכל יום.

אני מצדיע לך !!!

שחר

הספדה של עדי...

טללי שלי, קשה לי לכתוב לך מכתב אחרון, אחרי
 אולי מכתבים שכבר כתבתי.
 איך מסתמים שנתיים וחצי? לא חשבת לי פעם
 שאני אצטרך לסכם אותך.
 תמיד לא להיפרד אף פעם אבל עכשיו אני נאלצת
 להיפרד. שנים אחרון. שנים ומרבה.
 מרבה על תקופה נפלאה שלא תחזור
 מרבה על שיומרה אותי מה זה אנדרה אחותי
 מרבה שהצטרפתי אליי בדגעים של צחוק ושגשוגות.
 מרבה שהיית איתי בדגעים הקשים ובסכנה.
 מרבה שדעתך להיות רציני ומתחם, ושנתת לי תחושת
 ביטחון מופתית.
 מרבה שיומרה אותי להיות אופטימית, ואל שד"ר שאני
 שנה בדיוק מה שהיית צריכה.
 בעיניי אתה אדם מדהים, לא פעם שאלתי אותך אם
 אתה יכול להיות פחות מושלם, ואתה חייבת את החלק
 המיישן שלך, והתשובה.
 סיפור שלי, אני שמחה שפגשתי בתורך הצבא והיו
 חלק מחייך.
 עזוב לי מראש לעולם לא נספיק להגשים את כל התחומות
 היית ותמיד תיפיה אהבת חיי.

23-9-04

מכתב מאימא...

טל, אתוק עלי, ילד יקר שלי

עברה כמעט שנה ואני עדיין לא מאמינה, לא תופסת ונראה כי לעולם גם לא אתפוס, כי אתה אינך.

אף שאין רגע, דקה, שנייה ביום ובלילה שאיני חושבת עליך, מתגעגעת אליך ורואה אותך בדמיוני. אני רואה את תנועותיך, שומעת את קולך וצחוקך, חושבת ותוהה מה תאמר על זה ומה תאמר על זה, יודעת מה אתה שונא ומה אתה אוהב.

כל חיך עוברים לפניי, מרגע לידתך ועד לרגע הנורא מכול בו נלקחת מאתנו.

כשנולדת, היינו אבא ואני ממש צעירים, כמעט ילדים. היית הראשון שקרא לנו אבא ואימא. היית תינוק חמוד ובכיין, שלא נתן לנו לישון לילה אחד שלם.

אני זוכרת את המילים הראשונות שלך, את הצעדים הראשונים שלך, את יומך הראשון בגן ובכיתה א', וכן, גם את יומך הראשון בצבא. את ה'קונצים' שלך כילד, את שירי השטות שלמדת מסבא לשיר. ואיך מילד עדין וסגור, הפכת אט אט לנער בוגר, וגבר מקסים.

הסתכלתי עליך בהערצה.

היית שחיין נפלא, ספורטאי מצטיין, בן אהוב וחבר נפלא. אני זוכרת אחר צהריים אחד. היית בערך בסוף כיתה יא. פגשתי אותך בקניון והנה, אתה הילד הקטן שלי, צועד מחובק עם נערה. הסתכלתי עליך באושר. אהבתי לראות את הזוגיות הנפלאה שיצרת.

אהבתי את השיחות שלנו, כשהיית נער, עד השעות הקטנות של הלילה. אהבתי לבלות אתך, לקנות לך ואתך בגדים, לשבת אתך בבית קפה.

תמיד הופתעתי לשמוע את המבוכה שלך כשאמרתי לך בטלפון כמה אני אוהבת אותך ומתגעגעת אליך.

טל, אני יודעת כי נהנית מכל דבר שעשית בחיך: מהשחייה, מהכדורסל, מהלימודים, הבינוניים, מכל תפקיד ותפקיד שעשית בצבא ובעיקר מהזוגיות הנפלאה עם עדי.

אהבת מאוד בדיחות, מופעי סטנד אפ, ואף ידעת לחקות אותם בצורה מדהימה.

טל, ידעת לבחור חברים מדהימים, שמלווים אותנו עכשיו כשאתה חסר.

כולם מספרים על טל השובב, השחקן והרגיש, ומאידך טל הרציני, השקול, המקצוען, האמיץ, הבטוח והמפקד הנערץ.

כולם זוכרים את החיך שלך, שכל כך חסר.

טל, הסיפורים עליך ממלאים אותנו גאווה עד אין קץ, ומאידך גם רגשות פספוס עצומים והבנה גדולה עוד יותר מה איבדנו.

טל, מאז שהלכת חיינו השתנו לגמרי. כן, באופן מוזר החיים ממשיכים אך שום דבר אינו נראה כמו קודם.

השמש אמנם זורחת, אך אורה זוהר פחות, הפרחים פורחים, אך צבעם דהוי עכשיו, והעולם בכלל נראה פחות שמח.

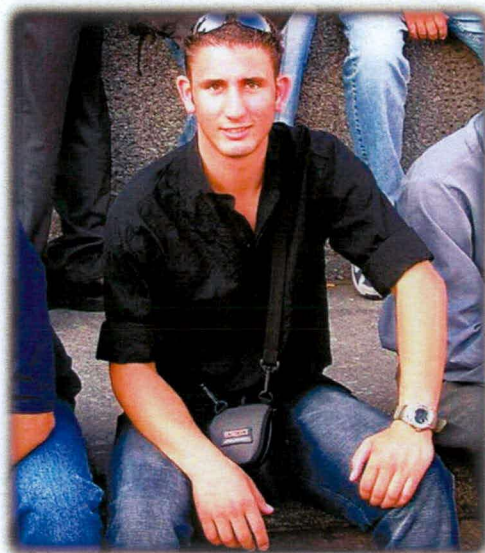
טל, מה שנותן לנו כוח להמשיך הלאה, הוא המחשבה על מה שהיית, על שמחת החיים שהייתה טבועה בך ועל נחישות דרכך.

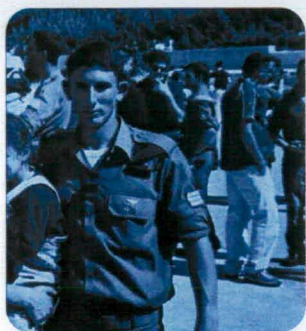
טל, אם אתה מביט עכשיו עלינו מלמעלה, אני מקווה שאתה גאה במה שאתה רואה.

אני בכל אופן שומעת אותך אומר לי: "כמו שצריך, אימא, כמו שצריך".

טולי שלי, אני גאה בך, אוהבת אותך ומתגעגעת אלייך מאוד מאוד.

אימא

הריאיון האחרון

הריאיון האחרון

שעות ספורות לפני שנהרג באירוע חדירת המחבלים למוצב מורג, התראיין סגן מפקד הפלוגה, סרן טל ברדוגו, ל"במחנה" • לאחר נפילתו גילה מפקדו: "טל ואני התווכחנו מי ייצא לפתיחת הציר. אמרתי לו שיישאר במוצב לנוח"

מאת יולי סקר והילה ויסברג

"חייל יכול לעמוד בש"ג של היישוב, והוא חייל טוב, שומר כמו שצריך, אבל מספיק עשיר דקות שבהן הוא לא ערני כדי שיחזור לו מחבל מתחת לאף. ואז, מה שווה כל חצי השנה שאתה יושב פה בקו?" - כך אמר ביום רביעי שעבר סגן מפקד פלוגת החור של גדוד שקד בנגיעתי, סרן טל ברדוגו ז"ל, בראיון שהעניק ל"במחנה" שעות ספורות לפני שנהרג בקרב עם מחבלים במוצב מורג.

צוות "במחנה" הגיע ביום רביעי למוצב הסמוך להתנחלות מורג שכדרום רצועת עזה כדי לראיין קצינים וחיללים. בין המראיינים היו גם סרן ברדוגו ז"ל וסמ"ר ישראל לוטטי ז"ל, שנהרג אף הוא בחדירה למוצב.

"הפעילות אינטנסיבית, הקו ארוך. יש חיילים ששומרים יום-יום בשמירות 3-6 כבר שנתיים וחצי וחסר גיוון. אין ספק שזה יכול להשפיע על המתח המבצעי. אם פעם, חייל היה שומר בעמדה מתוח כמו קפיץ, היום, רק כשהוא ברפיח וזורקים עליו שבעה רימונים, הוא מתוח באותה צורה. אם אחרי הטרונות חייל היה שומע ירי ונדרך, היום זה ממש עניין שבשגרה", הסביר ברדוגו.

"עם זאת, אני לא חושב שזה מביא לשינוי במוטיבציה, זה פשוט בא לידי ביטוי בעייפות של החיילים. לדעתי, אין ירידה במורל לעומת התקופה שלפני האינתיפאדה. היום כבר אין לנו כמעט חיילים שרוצים לצאת מהחידה, להיפך. אלה חיילים שהתגייסו לתוך המצב הזה, וזה הרבר היחיד שהם מכירים".

ברדוגו טען כי "החיילים של היום הרבה יותר מקצועיים. מבצעים ומארכים כמו שאנחנו עושים היום, בחיים לא היינו עושים פעם, הרמה עלתה. העובדה שאנחנו באותה גזרה במשך זמן ארוך גורמת להתמקצעות. תשאר אותי במורג שנתיים, ואין יותר מקצועי ממני".

ברדוגו הוסיף ואמר כי "ארבע השנים האלה שינו הרבה. היכולת של החייל להסתער על כיפה או על שטח פתוח לא נחוצה היום, והחיילים לא מכירים את זה. אז אפשר לומר שאין לנו מוכנות למלחמה, אבל אנשים לא מבינים שזו המלחמה, מה שאנחנו עושים עכשיו".

ישראל לוטטי ז"ל, ששירת כחובש בפלוגה, סיפר ל"במחנה" שבשבוע שעבר נפצע בתאונה, אבל בחר שלא לצאת מהחידה לקבלת טיפול רפואי צבאי. "אני כולי בכאבים", הסביר. "אבל אמרתי שאני לא חולך לחד"פ להוציא גימ'לים, כדי לא לטחון את החובש השני פה במוצב".

"זה יכול היה להיות אני"

"ביום רביעי בערב טל ואני התווכחנו מי ייצא לפתיחת הציר. אמרתי לו שאלך במקומו ושהוא יישאר במוצב לנוח. קשה לי, כי אני יודע שבמקום טל, זה יכול היה להיות אני" - כך שיחזר מפקד פלוגת החור של גדוד שקד, סרן נבות, את אחת משיחותיו האחרונות עם סגנו, סרן ברדוגו ז"ל.

סמל מחלקת הצלפים, סמל אלכסיי, יצא למשמע היריות מתורו, ירה ופצע את אחד המחבלים. "יראתי את המחבל וימיר יריתי בו. לא

סרן טל ברדוגו ז"ל. הצילום האחרון

צילום: דן זקין

תחקיר האירוע: שעד המוצב לא היה נעול

אוגדת עזה הפיקה מסקנות ראשוניות מתחקיר אירוע החיריה למוצב מורג:

● שעד הרקס הצדדי, שדרכו חדרו המחבלים למוצב, לא היה נעול בזמן האירוע. כעת הוחלט כי כל השערים במוצב יהיו נעולים. ● השטח שעליו הופקד התצפיתן היה גדול מכדי שיוכל לעקוב אחר המתרחש בו. מעתה, כל עמדת שמירה ותצפית תאויש על ידי כמה חיילים שיתוגברו על ידי אמצעי תצפית.

● סביב המוצב לא הותקנו מספיק מכשולים ואמצעי התרעה, כמו גדרות תיל ומוקשי תאורה, שיכלו להקשות על חדירת המחבלים. מעתה, יתווספו לאזור אמצעים אלו.

כמו כן, לדברי קצין בכיר באוגדה, בניגוד לפרסומים, לא שרד באזור ערפל ולא היתה בעיית ראות בזמן האירוע.

הילה ויסברג

סמ"ר ניד סמי ז"ל

סמ"ר ישראל לוטטי ז"ל

הגשש רס"ן הארי.

בשעות שאחרי אירוע החיריה התקשו לוחמי גבעתי לעכל את הבשורה בדבר נפילת חבריהם. סמ"ר ישראל לוטטי ז"ל, סיפר, התנאה בכך שהגן על ביתו שבנווה דקלים. "הוא היה אדם מצחיק, אוהב וחס, שנרתה לכל משימה בנאמנות ובמסירות", אמר חברו לפלוגה, סמל אסף זינגר. ניד סמי ז"ל יכול היה להיות מפקד טיוונים, אבל התעקש להגיע לפלחוד. "היה לו חשוב לשרת בקו מבצעי", סיפר חברו, סמל שלמה וריאט. "הוא האמין שזאת התרומה שלו למדינה. הוא היה מנהיג".

חשבתו באותו רגע, אף אחד לא חשב", סיפר ביום שלמחרת.

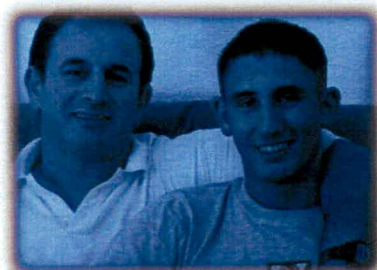
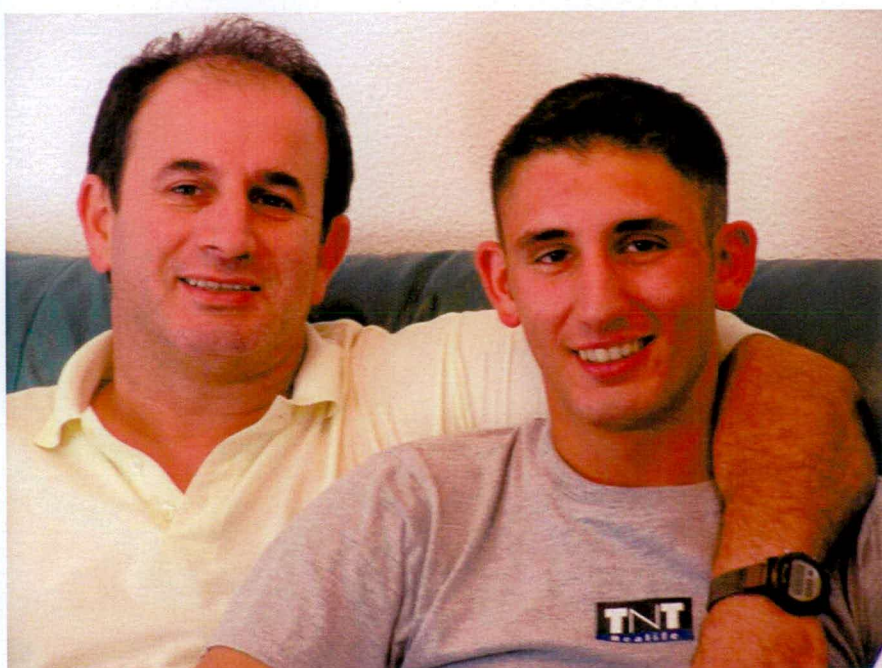
אחרי שהמחבלים חוסלו, התריע קצין הגששים של החטיבה הדרומית, רס"ן הארי, שבחממות היישוב עלול להסתתר מחבל נוסף, שמתכנן להפעיל מטען לעבר כוח רגלי שיעבור במקום. בחטיבה סמכו על תחושת הבטן שלו והחליטו לשלוח לחממות שני דחפורי די-9 ממוגנים, שמתוך אחד מהם חיסל רס"ן הארי את המחבל השלישי. על גופתו התגלה מטען נפץ גדול. "אני לא יכול להסביר איך ירדתי שהמחבל שם. זה פשוט משהו שהרגשתי", אמר

קטע ממכתב של טל לעדי

[illegible]

טל כותב על אבא כדמות המשמעותית בחייו, שהיוותה אבן דרך והשפיעה על גיבוש עולמו הערכי:

הזמנתי המשפחות בתי"ד והבנות שלימה אני מוקד היפה קולאז' שלמדינת מאמך ולבין אמו
 היא אבי. אני חושב שיש לי חלק חשוב מאד באבא שלי. תמונה היפה. והערבתי.
 גם אני דבר שהיה מוכן ואין אף בסדרה היפה. אני היכן שכל התמונה בדבריו
 ולא בסדרה שלי. והיו שמונה בן. סירבתי כשאן סבלות - תמונה יש לי סבלות להבדיל
 עלושים בבית, גם במקצטו ואז בתי"ד קול, גם לבני משפחתי. תמונה יפה. זהו סבלות
 אם יום משפחתי. ~~המשפחה שלי~~ תמונה חושב גם הכאש והלב גם יומך ותמונה אסכול
 זאנטיק ~~שקדתי~~ בקרבו וקולותי לעצום זהם סוג סרטיס היס וולד וקוק היס, ~~שלי~~
 תמונה חיוך אולי ויתן לי קולאז' אישית אישור ואמנות גם גם האמת של ח' ק' ואישי,
 אהבה שלי

Fal Bardugo

קישורים לאתרים וסרטים על טל

לזכרו של טל הוקם אתר אינטרנט בכתובת: <http://tal-bardugo.ad-olam.co.il/>

וקבוצה לזכרו בפייסבוק: <https://www.facebook.com/groups/tal.bardugo/>

ב-8.11.2005, במלאות שנה לנפילתו של טל, התכנסו בתיאטרון ירושלים מאות קרובי משפחה, מכרים, חברים, מפקדים ופקודים לערב זיכרון ייחודי ומרגש. ערב הזיכרון נקרא: "טל ברדוגו – ילד של החיים". הוא צולם ונערך ומופיע בתקליטור די.וי.די. וגם באינטרנט בכתובת:

לזכרו של סרן טל ברדוגו - yes! וואלה

yes.walla.co.il

<http://yes.walla.co.il/?w=2%2F8616%2F1475608>

ערכים ברוחו של טל

פעולות לשימוש צוותים חינוכיים של ילדים ונוער בביה"ס ובתנועות נוער

טל זכרו לברכה היה אדם ערכי בעל מידות רבות שראוי שילמדו מהן. הפעולה הבאה מוקדשת לאחד הערכים האלה. טל היה אדם קשוב לחייליו ללא קשר לשאלה מהיכן באו ובמה האמינו, ולכן הפעולה הבאה מוקדשת ללימוד ע"י ילדים ונוער של הערך שאנחנו למדנו ממנו במהלך יצירת הספר הזה.

הערך: קבלת השונה.

אורך הפעולה: שעה וחצי.

ציוד: מדבקות עגולות בשלושה צבעים שונים, דפים, צבעים.

גיל: הפעולה מתאימה לחניכים מכיתה ד' ומעלה.

מהלך הפעולה:

1. מדבקות על המצח – משחק פתיחה – 10 דקות.
מדביקים על המצח של כל חניך מדבקה בצבע כלשהו. לדוגמה: על 8 חניכים מדביקים מדבקות כחולות. על 8 חניכים נוספים מדביקים מדבקות צהובות. על 4 חניכים מדביקים מדבקות אדומות. אסור לחניכים לדעת איזו מדבקה יש להם על המצח. אומרים לחניכים להתחיל להסתובב ברחבי החדר. בשלב מסוים, אומרים לחניכים כמה דברים שיגרמו להם להתחלק לקבוצות מסוימות. האדומים הם האנשים שהכי פחות כדאי להיות איתם. הצהובים הם לא האנשים הכי הכי, אבל לא כל כך נוראיים. הכחולים הם האנשים הכי נחמדים והכי משתלם להיות איתם. המצב שנוצר: כל האדומים נשארו בודדים, הצהובים מפוזרים חלק לבד וחלק לא, והכחולים – כולם מאוחדים ושמחים.
2. עורכים דיון על המצב שנוצר. שואלים את האדומים – איך הרגשתם כשכולם התרחקו מככם? את הירוקים שואלים איך הם הרגישו כלפי האדומים והצהובים. מדגישים בפני החניכים את העובדה שבגלל שהאדומים הם שונים, השארנו אותם לבד, והם מרגישים רע. מסקנה: לא כל מי ששונה מאתנו הוא רע. יש להתייחס גם למי ששונה מאתנו באופן שווה. מורשת: טל היה אדם עם אחריות כבדה לאנשים ולחייהם. הוא אהב את חייליו וגילה אכפתיות כלפיהם ואחריות למצוקות ולרגשות שלהם. בנוסף לכך הוא קיבל כל אדם ונתן לו כבוד באשר הוא אדם ולא הכניס שיקולי דת, מין וגזע, וזה מה שהיום חסר לנו. אפשר ללמוד מכך.

כך כתב אחד החניכים מהמכינה הקדם צבאית בעצמונה במכתב שמסר להורים לאחר שטל נהרג: "טל הותיר בי רושם עז שלא יישכח. מפקד שמצד אחד קשוח ולא מתפשר (קצת מפחיד) ומצד שני עדין ומתחשב. כל כך מקצועי ועם זה כל כך עניו ושקט, שמדבר רק כמה שצריך. בסוף האימון אני זוכר איך טל חיבק אותנו, כאילו היינו חברים שלו שנים. בסך הכול הכרנו שבוע – אבל זה היה טל... את האישיות המדהימה הזאת אני לא שוכח... אנשים כאלה לא פוגשים כל יום".

ערך נלמד: אהבת הארץ.

ציוד והכנות:

- חבילת פתקים לבנים וחבילה לבנות
- פאזל ענק המכסה פלקט שעליו מצוירת מפת הארץ
- שלט לגלגל המזל
- קטע לסיכום

מהלך:

1. כולם יושבים במעגל. על הרצפה שתי ערימות פתקים במספר שווה – אחת עם משימות לבנים (תן לבת עם החיוך הכי יפה, תן לבת שאתה הכי אוהב) ואחת עם משימות לבנות (תני לבן הכי חתיך וכו'). החניך הראשון לוקח פתק, מקריא אותו, מעביר לחניכה שבחר, שלוקחת פתק, מעבירה אותו וכך הלאה, עד שנגמרים הפתקים. כל מי שמקבל פתק, מקבל מהמדריך חתיכה מהפאזל שעל הקיר וצריך לכתוב עליה דבר אחד שהוא אוהב (החניכים יכולים לרשום כל דבר- משהו שאני אוהב לעשות/ לאכול/ ללבוש/ משהו שאני אוהב וכו'). מתחת לפאזל מתגלה מפת א"י.

2. דיון:

- כשאנחנו מדברים על אהבה זה בדרך כלל בהקשר של בנים-בנות. יש עוד סוגים של אהבה? איזה?
- האם הם יכולים להיות חזקים באותה מידה?

3. חידון: כעת ניתן 2 הגדרות, ועל הקבוצה למצוא לאיזה מארבעת המושגים מתייחסות הגדרות אלה (נספח 1).

- לאחר הבהרת ההבדל בין ארץ למדינה, נמשיך בדיון:
- מה המושג 'אהבת הארץ' אומר לכם?

4. כעת נעבור לחדר שבו תלויים שלטים עם משפטים המתייחסים לאהבת הארץ (נספח 2). נותנים לחניכים זמן לעבור ביניהם, להתרשם ולרשום על גביהם התייחסויות.

דיון:

- מקריאים חלק מההתייחסויות ומבקשים מהחניכים שרשמו אותן להסביר.
- לחניכים שמרגישים שיש להם קשר רגשי לארץ – למה? ממה הוא נובע?
- במה הקשר הזה תלוי? האם הוא משתנה לפי המצב בארץ, או שהוא קבוע ולא תלוי בכלום?
- סיכום: מקריאים את הקטע בנספח 3 ומסכמים.

נספח 1:

קרקע, אדמה: 1. מדינה, 2. ארץ, 3. אוטונומיה, 4. שלטון
ארץ אשר תושביה נתונים לשלטון מרכזי, מחוקק ועצמאי: 1. מדינה, 2. ארץ, 3.
אוטונומיה, 4. שלטון

(מתוך מילון אבן שושן)

נספח 2:

- אלי לא מדברת אהבת הארץ. אני אוהב דברים יותר קטנים, מסוימים: אנשים, מקומות, אווירה...
- היחס שלי לארץ לא שונה מהיחס לכל מקום אחר בעולם.

- ההבדל היחיד בין הקשר שלי לארץ לבין הקשר שלי לכל מקום אחר הוא בכך שפה אני חי כרגע.
- היחס שלי לארץ משתנה לפי רמת החיים פה.
- אני אוהב את הארץ.
- אהבת הארץ שלי נובעת מתחושת השייכות שלי לעם היהודי ולארץ ישראל ההיסטורית.
- אני אוהב את הארץ כי כאן יש לי בית.

נספח 3 :

" הרומן שלי עם ארץ ישראל הוא רומן רעיוני, רומן של ציונות, רומן של קשר פוליטי, רומן המבוסס על תחושה היסטורית ועל ההכרה שמי שאוהב את עמו חייב לדאוג גם לארצו. זוהי חיבה שנולדה לפני שראיתי את אירוס הגלבע, והרקפת והכלנית, אך כזאת הייתה גם אהבתם לארץ של שלושים דורות של יהודים שדבקו בציונות בטרם נקראה בשם זה ואמרו כל פסח 'לשנה הבאה בירושלים'. וזאת גם הייתה אהבתו של הרצל, שהבין את הצורך בשיבת ציון עוד בטרם דרכה רגלו בציון, ובטרם שתל את הברוש במוצא. כזאת הייתה אהבתו של מנהיג האומה הגדול ביותר, משה, שמעולם לא הגיע לגבולות הארץ, ובכל זאת אהב אותה ורצה להשיב את עמו אליה. ולכן עד היום, כאשר אני עולה על הר הבית או מתפעל מן הנוף המתגלה מהר הצופים, אני חושב על שלשלת הדורות המקשרת אותנו עם הארץ הזאת. אני רואה את המגנים ואת הלגיונות היורדים לכיוון המקדש, אני נזכר במטעי הבושם המהוללים, שקליאופטרה חשקה בהם ודרשה מפומפיוס לספח את האזור לממלכתה. בכפר הערבי בתיר אינני שוכח שהוא עומד על חורבות ביתר היהודית של בר כוכבא. ובגולן אני חושב על יישוב יהודי שעומד שם ועל המצור ועל גמלא- עיר ואם בישראל. ברצועת החוף של אשקלון אני נזכר בשמשון ובאיבת הפלישתים, ובעמק האלה אני רואה את דוד משלח את אבן הניצחון אל מנהיגם. חברון מזכירה לי את ראשית ההיסטוריה של האומה; קיסריה- את השלטון ההלניסטי הזר בערי החוף, שהיה שנוא כל כך על אבותינו. בפסגת סבסטיה, היא שומרון, אני נזכר במדינת ישראל הראשונה, ששומרון הייתה בירתה ושאנשיה הוגלו, ואבדו לעם. אכן, חיבתי לארץ אינה קשורה רק למטע של זיתים, לרקפת או לחומס, אלא לחיבה שאני רוחש לעמי..."

(אהרן פאפו, סופר)

מורשת : טל היה אדם שאהב את הארץ והיה מסור לה עד כדי הקרבת הנפש. הוא התגייס לקרבי, אהב את הצבא ואף המשיך את שירותו מעבר לסדיר. בעידן שבו ישנם בני נוער שלא מתגייסים, מצאנו לנכון להקדיש פעולה לערך זה שאותו ניתן ללמוד מטל.

כפי שטל כתב: "אני בחרתי לבסוף להיות קרבי, להיות קצין ובסופו של דבר להיות מ"מ בפלח"ד (שבלי ספק היא הפלוגה הטובה בגדוד ואותה לוקחים לכל הפעילויות המסוכנות, החשובות והאיכותיות ביותר), כי אני מאמין שחייבים להגן על הארץ הזאת. כי באמת אין לנו לאן ללכת, וזה המקום שבו אנו חיים ובו נישאר. ואנחנו חייבים להיות חזקים ולהישאר ולהילחם על המקום הזה".

דבר הסטודנטית

במהלך העבודה על טל עם הבנות הרגש היה מאוד דומיננטי. לראשונה נפגשתי עם השכול פנים מול פנים, והמפגש היה לא קל ולעיתים מצמרר ומעלה בד תחושות שונות. כאם לבנים, היה לי לעיתים קרובות קשה לשמוע, לראות, לדבר על טל והשלכתי זאת פעמים רבות על עולמי. השיחות עם רונית ועם מוריס, הקריאה של החומר הרב והעשייה הרבה של האם למפעל ההנצחה של טל היוו דוגמה ומופת עבורי למשפחה כולה ולאישיותו של טל. ניסיתי להבין איך מגדלים ילד כזה, בעל ערכים ועקרונות מופלאים כל כך ואף העזתי ושאלתי את ההורים: איך? אך נדמה היה שאין תשובה ברורה.

בהזדמנות זו אני מחזקת אותם ומאחלת להם שישאבו כוח מהיצירה המופלאה שיצרו, מפועלו של טל, ומאישיותו שלא יישכחו מלבבם של אנשים רבים עוד שנים רבות, לצד הנאה ונחת מילדיהם.

יעל מימון, סטודנטית

תפילת יזכור

יִזְכֹּר עִם יִשְׂרָאֵל אֶת בָּנָיו וּבָנוֹתָיו,
הַנֶּאֱמָנִים וְהָאֲמִיּוּצִים, חֵילִי עֶבְא־הַגָּנָה לְיִשְׂרָאֵל,
וְכָל לוחָמֵי הַמַּחְתָּרוֹת וְחֲטִיבוֹת הַלּוֹחָמִים
בְּמַעֲרְכוֹת הָעָם, וְכָל אֲנָשֵׁי קְהִילַת הַמוֹדִיעִין
וְהַבִּטְחוֹן וְאֲנָשֵׁי הַמִּשְׁטָרָה אֲשֶׁר חָרְפוּ נַפְשָׁם
בְּמִלְחָמָה עַל תְּקוּמַת יִשְׂרָאֵל,
וְכָל אֵלֶּה שֶׁנִּרְצְחוּ בְּאֶרֶץ וּמַחוּצָה לָּהּ
בְּיַדֵּי מְרַצְחִים מְאָרְגָּנִי הִטְרוּר.

יִזְכֹּר יִשְׂרָאֵל וְיִתְפָּרֵךְ בְּזִרְעוֹ וְיַאֲבֵל עַל זֵיו הָעֲלּוּמִים
וְחֲמִידַת הַגְּבוּרָה וְקִדְשַׁת הָרָצוֹן וּמִסִּירוֹת הַנֶּפֶשׁ
אֲשֶׁר נִסְּפוּ בְּמַעֲרֶכֶה הַכְּבֵדָה.

יְהִיז חֲלָלֵי מַעֲרְכוֹת יִשְׂרָאֵל עֲטוּרֵי הַנֶּחֱחוֹן
חֲתוּמִים בְּלֵב יִשְׂרָאֵל לְדוֹר דּוֹר

